

משקי 'בי מדבחי' טהורים (כמבואר בגמ' לעיל), ואילו לדעת לוי רק משקי 'בי מדבחי' טהורים (מהר"ם חלאוה; מור וקציעה תרע). ונפרט את המשקים השונים שמצינו: [א] המים העומדים לרחיצת הקרבנות, נחשבים 'בי מדבחי' (וראה ביאורו לעיל טז, א ד"ה משקי), והמים העומדים לניסוך המים נחשבים 'בי מדבחי' (רש"י), ואינם 'בי מדבחי' (יעב"ץ להלן לד, ב, ובמור וקציעה תרע; מקדש דוד קדשים ג, ב). [ב] הדם, ובכלל זה גם דם העומד לזריקה על גבי המזבח, לדעת רב נחשב 'בי מדבחי' (ראה תוס' ר"ד, רמב"ם טומאת אוכלין י, טז, הערות הגר"ש אלישיב וברכת אברהם), אולם לדעת לוי, הדם העומד לזריקה נחשב 'בי מדבחי' (ראה רש"י ד"ה משקי). [ג] יין לנסכים, נחשב 'בי מדבחי', וכן שמן העומד למנחות (רש"י). ואילו שמן העומד להדלקת המנוורה, נחשב 'בי מדבחי' (מור וקציעה שם, ראה שם שדן כיצד נטמא כל השמנים בימי חשמונאי, וראה הערות הגר"ש אלישיב לעיל טז, א).

משקי בית מטבחי. שהם המשקים המצויים יותר, ולכן לדעת רב לא גזרו עליהם חכמים טומאה (מהר"ם חלאוה). ויש מפרשים, שלדעת רב לא גזרו חכמים טומאה כלל במשקי המקדש, אלא ש'משקי' בי מדבחי' טמאים מדין 'חיבת הקודש' (פני יהושע, אולם ראה תוס' זבחים דל, א ד"ה והבשר, וחולין לו, ב ד"ה עצים, שכתבו בהדיא משקי בי מדבחי אינם טמאים מדין 'חיבת הקודש').

ולוי תנא משקי בי מדבחי. לאחר שהתקדשו בקדושת הגוף (ראש יוסף לקמן בסוף העמוד), שלדעת לוי חששו חכמים דוקא לתקנת משקים העולים על המזבח (מהר"ם חלאוה).

שנטמאו בפנים והוציאו לחוץ, ופקע מהם שם 'משקי' בי מדבחי' כאשר נפסלו מהמזבח על ידי יציאתם (ע"פ רש"י). אולם הטומאה אינה מפקיעה מהם שם 'משקי' בי מדבחי' [כל עוד לא נפסלו ביוצא], כיון שהציץ מרצה על הטומאה ואפשר להקריבם בטומאה (דבר שמואל).

טהורין. שלמרות שפקע מהם שם 'משקי' בי מדבחי', אין דינם משתנה, לפי שבתחילה חלה עליהם טומאה בדרגה קלושה שאין בכוחה לטמא אחרים [כדן 'משקי' בי מדבחי']. ולאחר יציאתם מהעזרה לא נתחדשה סיבה חדשה להחיל עליהם טומאה בדרגה כזו שתועיל לטמא אחרים (רש"י, ע"פ הערות וביאורים בעניני טהרות [להגרי"ג אדלשטיין]).

נטמאו בחוץ, לפני שהתקדשו בקדושת הגוף ועדיין לא נקראו משקי 'בי מדבחי' (רש"י, ע"פ ראש יוסף), והוא הדין אם התקדשו כבר בקדושת הגוף בפנים ונקראו משקי 'בי מדבחי' ואחר כך יצאו ונטמאו, שכל זמן שהם מחוץ לעזרה חלה עליהם טומאה שאינה פוקעת גם לאחר כניסתם לעזרה (שפת אמת, וחוסף שרשי נקט את האופן המצוי יותר שנטמאו לפני שהתקדשו).

והכניסו בפנים טמאין, שדין 'משקי' בי מדבחי' מועיל רק שלא תחול טומאה, אבל אינו מועיל לטהר משקים שכבר נטמאו (רש"י), והיינו גם באופן שקידשם בקדושת הגוף לאחר שהכניסם לפנים וחל עליהם שם 'משקי' בי מדבחי' [ולמרות שהם כבר טמאים חלה עליהם קדושת הגוף, משום שהציץ מרצה, כמבואר לעיל (ד"ה שנטמאו)] (הערות וביאורים בעניני טהרות [להגרי"ג אדלשטיין], וראה מה שהרחיב בזה).

מאי לא למעוטי נטמאו בפנים והוציאו לחוץ, שלאחר שהוציאים החוצה ונפסלו ביוצא, חלה עליהם טומאה למפרע (רש"י). אך אין

ואמר רב אישתבש כהני, בכך שטיהרו רביעי בקודש, שהרי רביעי בקודש טמא, והיה להם לומר שהשמן טמא (רש"י ומהר"ם חלאוה), והרי זו סתירה לדברי רב שאמר ש'משקי' בי מדבחי' אין בהם אפילו טומאת עצמים (רש"י). אך אילו היה רב סובר שלא אשתבש כהני, היה ניתן לפרש שחגי שאל את הכהנים בין על היין האם הוא נעשה שלישי ובין על השמן האם הוא נעשה רביעי [ולמרות שנקט בשאלתו 'היקדש' בלשון יחיד, אין ללמוד מכך ששאל רק על השמן ואילו היין טמא, שכן יש לפרש שהשאלה היתה על כל פרט בפני עצמו האם הוא טהור או טמא], וענו הכהנים שגם היין וגם השמן טהורים, כיון שמשקי 'בי מדבחי' אין בהם אפילו טומאת עצמים (פני יהושע לעיל טז, ב וכאן).

מידר הוא טעמא אלא לרב וכו' אבל משקי בי מדבחי מטמא, מדרבנן, וחגי שאל אותם על טומאת משקים מדרבנן שכבר נתקנה בבית ראשון, ובגלות שכחו הכהנים את התקנה ולכן התשתבשו בתשובתם (פני יהושע, ע"פ רש"י על הפסוק בחגי [ב, יא]. אך ראה אגרות משה [קדשים א, לא], שרש"י כאן משמע שהתקנה נתקנה רק בימי חגי, והאריך להסביר איך השתבשו הכהנים בתקנה שנתקנה רק לאחר שחזרו מהגלות). [לביאור מהותם של 'משקי' בית מדבחי' ו'משקי' בי מדבחי', ראה להלן (ד"ה גופא)].

בקיאיין הן בטומאת מת ואין בקיאיין הן בטומאת שרץ, שטעו לחשוב שרק בטומאה הבאה מן המת יש רביעי בקדשים, אבל בטומאה הבאה מן השרץ אין רביעי בקדשים (רש"י). שסברו שדוקא במת גזרו חכמים רביעי בקודש, משום הטועים שאינם יודעים שהמת הוא 'אבי אבות הטומאה', או ש'חרב הרי הוא כחל', ויסברו שרביעי זה שלישי הוא, שטעויות אלו שייכות רק בטומאות מת ולא בטומאות שרץ (פני יהושע, וראה להלן יט, א וברש"י שם ד"ה אמר, האם רביעי בקודש הוא מדאורייתא או מדרבנן).

רבינא אמר וכו' הקא שלישי, שהלחם נגע במת ונעשה אב הטומאה, ועשה את הנזיר ראשון לטומאה (רש"י), שכל מה שמצוינו שאין אוכל נעשה אב הטומאה [כפי הכלל 'שכל שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה'], היינו דוקא שאין לו את החומרא של אב הטומאה לענין לטמא כלים, אך יש לו את החומרא של אב הטומאה לענין זה שכאשר הוא נוגע באוכלים ומשקים הרי הם נעשים ראשון לטומאה (תוס' ד"ה רביעי, בדעת רש"י). אך משמעות הסוגיות ודעת רוב המפרשים, שאוכל אינו נעשה אב הטומאה כלל, אלא גם אם נגע במת דינו כראשון לטומאה לכל דבר, ואוכלים ומשקים הנוגעים בו נעשים שני לטומאה (ראה טורי אבן חגיגה כג, א המצויין בגליון הש"ס כאן; סדרי טהרות כלים א, ב ד"ה אינן).

בשלקמא לרב היינו דכתיב טמא, כיון שאינם בקיאים בהלכות טומאה וטהרה (רש"י), ונמצא שכל הקרבנות שהם עושים יש בהם ספק טומאה (מהר"ם חלאוה).

מתוך שקלקלו את מעשיהם וכו'. שהתנבא שעתידים לקלקל את מעשיהם בעבירות (רש"י). ויש מפרשים, שהוכיח אותם על מה שהתעצלו באותו זמן מלבנות את בית המקדש (רד"ק חגי ב, יד), שכיון שלא אשתבש כהני [לדעת שמואל] והם בקיאים בהלכות טהרת המקדש, גדולה התביעה עליהם שלא להתעצל בבנייתו (עין אלהו).

גופא רב תני וכו'. המשקים הנמצאים במקדש נחלקים לשני סוגים, יש מהם הנמצאים בעזרה [-'בי מדבחי'], ויש מהם שיעודם לעלות על גבי המזבח [-'בי מדבחי'], ולדעת רב רק